

$\frac{3}{4}$ NŐ

konzulens: **Kárpáti Péter**

készítette: **Sényi Fanni**

Színház-és Filmművészeti
Egyetem

dramaturg II.

2014.

$\frac{3}{4}$ NŐ

Schubert-variációk

A TDK-ra szánt darabot már korábban, nyáron megírtam, ezért az írásnak azóta már története van. Most ezt a történetet fogom elmesélni, a darabból készült előadás történetét, ami persze szubjektív lesz, és csak az én nézőpontomat képviseli.

A *$\frac{3}{4}$ Nő* című, *Schubert-variációk* munkacímen futó darab írásának, illetve a darabból készült fizikai színházi előadás megvalósulásának folyamatát rögzítem. Bár a TDK-ra a darabbal pályázom, fontosnak tartom a darabból készült előadás ismertetését, mert kérdést felvetett, majd megválaszolt a próbafolyamat. És persze egy darab mindig azért születik, hogy előadják, ez a legteljesebb formája, és ennek a megvalósulása is minősíti az alapművet.

Az esszé vázlata:

1. $\frac{3}{4}$ Nő szinopszis, az előadás színlapja, plakát
2. **A darab írása**, ihlető források (tenger, Jon Fosse, Sarah Kane, Schubert, eredeti cím, végleges cím)
3. **Vészfék Art Fesztivál**, előadásról kép
4. **Továbbgondolás**, anya-válogatás, zeneszerző, látványtervező, saját feladataim bővülése, nehézségek, az alkotók rövid ismertetése, szerető-probléma
5. **Az író-dramaturg panaszai**
6. **Az alkotók**
7. **Egyéb feladatok**
8. **Az irányítás átvétele**

1. $\frac{3}{4}$ Nő

fizikai színházi előadás

Az alkotás három ember történetét meséli el. Egy anya haldoklik. A fiú aludni akar. Folyamatos frusztrációban él. A szerelem torz, és erőszakos a szeretet. Az anya egyre jobban leépül, a tüdőrák erősebb. Az utolsó cigarettát szívja. A lány nem tud kiszállni a kapcsolatból, inkább madárrá változik. Nyugalomra és szeretetre vágyik mindenki mindenáron, de nyugalanság és gyűlölet van mindenhol.

Az élet mozgás. A tánc remény. Megszületünk. Meghalunk. És a kettő között táncolunk. Beszélünk egymáshoz. Meg akarjuk érinteni a másikat. Repülni akarunk. Szeretni akarunk. Élni akarunk.

Az előadásban a verbális kegyetlenség mozdulatokban fokozódik, vagy oldódik fel. A szódinamika mögött húzódozó érzelmi intenzitás akarva-akaratlanul is aktív jelenlétre készíteti a színészeket, ezért a robbanó érzelmi és mentális feszültséget a fizikai színház eszközeivel is erősítjük.

Részlet a darabból:

„Miért egyetlen testhez ragaszkodom?

Szorítani akarom a kezéd, mint most. Ez az egyetlen bizonyíték arra, hogy létezel.

Mikor nem látlak, nem érintelek, nem hallak, hogyan fogom tudni, hol vagy?

Nem fogom tudni.”

szereplők:

Lány: **Gábri Nikolett**

Anya: **Pilnay Sára**

Fiú: **Gelányi Bence**

látvány **Jeli Sára Luca**

zeneszerző **Kovácsovics Dávid**

rendező **Szitás Balázs**

író **Sényi Fanni**

Az előadást 18 éven felüli nézőknek ajánljuk!

Időtartam: 45 perc

Bemutató: 2014. október 25. Jurányi Ház

Egyéb előadások: 2014. szeptember 20. Dunaszerdahely Durva-ház; 2014. október 31. Színház-és Filmművészeti Egyetem

2. A darab írása

A $\frac{3}{4}$ Nő című darab három különálló írásból, két monológból, és egy dialógból áll. A középső, dialóg részt Schubert *Halál és a lányka*, illetve a *Befejezetlen* című művei, valamint személyes élmények ihlették. Az írás „szülőapja” Jon Fosse, „szülőanyja” pedig Sarah Kane – e kettő alkotó volt a $\frac{3}{4}$ Nő írás legfőbb ihletője.

A tengernek nagyon fontos szerepe volt a két monológ megírásában. A végtelenség és a halálközelség együttes érzése a tengernél a legerősebb. A morajlás ritmust ad a gondolatoknak, így a szövegnek is. A tengerparton ülve a szavak szinte maguktól jönnek: a tenger üzen. A tengervíz átmos, megtisztítja az érzéseket, lemos minden felesleges mázat a szövegről és a gondolatokról, így azok a maguk nyersségében tudnak szavakká formálódni, papírra kerülni.

A letisztult, nyers gondolatok és a szövegritmus együtt két olyan monológot eredményez, ami egyszerre szabad ötletek jegyzéke, és egyszerre két ember én-költeménye.

Az eredeti cím *Schubert-variációk*, ami a keletkezés szempontjából indokolt, de a darab érzésvilágát kevésbé tükrözi. A $\frac{3}{4}$ Nő cím sokkal később jött, miután megállapodtunk az előadás alkotóival, hogy a *Schubert-variációk* maradjon, mert nem tudunk jobbat.

A végleges cím egyszerű magyarázata az, hogy három nő és egy férfi szerepel a darabban, illetve minden nő sérült – különböző módon: az anya tüdőrákos, és haldoklik; a lány egy olyan kapcsolatban él, amiben nem tud lélegezni; a szerető pedig csak kívülállóként szemléli ezt az egész helyzetet.

3. Vészfék Art Fesztivál

A Vészfék Art Fesztivál egy dunaszerdahelyi összművészeti fesztivál, ahova különböző művészeti ágakat képviselő fiatalok jelentkezhetnek. Színész, rendező, képzőművész, zenész és drámaíró kategóriákban lehet jelentkezni. Idén szeptemberben került megrendezésre. A drámaíró kategóriában jelentkezőknek egy kész szöveget kellett küldeniük – én is ezt tettem –, amit a kisorsolt rendezővel, a kisorsolt színészekkel és képzőművésszel közösen, 24 óra alatt kell 'színpadra' állítani. Nálunk ez a sorsolás szerencsésen alakult: a szöveg kifejezette igényli, hogy fizikai színházas vonalat vigyenek bele, és Szitás Balázs, a rendező éppen erről a területről érkezett. Az egynapos próbafolyamat alatt a színészek megtanulták a szöveget – többé-kevésbé hibátlanul. A csapatunk úgy gondolta, a darab nem illik zárt térbe. Az úgynevezett Durva-házban próbáltunk, mi főleg a kertben, és úgy döntöttünk, itt szeretnénk bemutatni a darabot. Így is lett. Most, hogy túl vagyunk a Jurányis és a Színművészeti Egyetemi bemutatón, úgy érzem, a dunaszerdahelyi előadás sikerült a legjobban az összes közül. Annak ellenére, hogy az anya szerepét játszó színésznő nem tudta megtanulni a szöveget, és a végül nyolc sorra redukált szövegébe is belesült. Szitás Balázs, a rendező magabiztos kézzel és ízléssel állította füre a darabot, és a gyorsaság miatt nem vett el a részletekben. Több humoros rész volt a darabban akkor. Például a Fiú (Gelányi Bence), ahogy az instrukcióban, elvitte sétáltatni a kutyaként ugató-szaglászó Lányt (Gábris Nikolettet) a nézők közé. Szintén instrukció, hogy a Fiú felporszívózza a Lány testét. Ezt úgy oldotta meg Balázs, hogy a Fiú szögletes mozgással beoldalgott a színpadra, elmondja, hogy ő a porszívó, és most felporszívózza a Lány testét, majd két oldalról megfogta a Lányt, és kivonszolta színpadról.

A Lány meztelensége akkor még természetesnek hatott. Instrukció, hogy a Lány egy ponton meztelen. A Vészféken Niki teljesen levetkőzött, a Jurányis előadáson bugyira, a Színművészeti Egyetemen pedig egyáltalán nem vetkőzött le – mert visszatartotta a játékban. Ami ismeretlen helyen, ismeretlen közönség előtt nem jelentett gátlást, az hosszú próbafolyamat után, ismerős városban és közegben, és kis térben, sokkal jobban gátolta a színésznőt.

A dunaszerdahelyi előadásnak tehát a spontaneitás jót tett, a ritmusa is jó volt a játéknak, nem volt felesleges aggódás, túlgondolás, mindenki saját magából dolgozott. Dunaszerdahelyen, a nem színházcsináló közönség értékelni tudta a nyersességet, a szabadszájúságot, - a szabadságot minden szempontból, amit a darab adott nekik.

4. Továbbgondolás

A siker hatására a rendezőben megfogalmazódott a gondolat, hogy tovább kéne csinálni, próbálni, és itthon is bemutatni. Elkezdődtek a szervezések.

Mikor Balázs először felvetette, hogy csináljuk tovább, a legelső kérdésem az volt - naivnak tűnt akkor -, hogy ezen mit fogunk egy hónapot próbálni? A produktum szempontjából felesleges volt próbálni, annak ellenére, hogy rengeteg tapasztalatot szereztem a próbafolyamat alatt. Továbbra is kérdés számomra, hogyha egy olyan darab, ami önmagában is esetleges, és az esetlegességében van valami zavarba ejtő és eredeti, találkozik egy olyan szituációval, mint a dunaszerdahelyi fesztivál, akkor kell-e egy ilyen szerencsés együttállást továbbgondolni, vagy érdemesebb meglátni, hogy a körülmények, és a megismételhetetlen találkozás az egésznek a legnagyobb csodája. Ezt nem a próbafolyamat ellen mondom, mert az csodálatos volt, nagyon örülök, hogy közelebb kerülhettem a színészekhez és a rendezőhöz, és ezeket az ismeretségeket még akkor sem adnám, ha a végső előadás botrányosan rossz lett volna. De nem így lett. Megtanított a helyzet, hogy az első benyomás mindig mérvadó, és mindig hallgatni kell rá. Arra is, hogy rendezőt találni majdnem olyan nehéz, mint szerelmet. Nem elég az egyszerű szimpátia, valami sokkal, de sokkal több kell, fizika, kémia, érzelmi, szellemi vonzódás, nagyon mély összeköttetés, különben nem működik a szöveg, és nem tud működni a rendező sem. Valószínű az történt, hogy a felszíni dolgokat, a képeket nagyon jól értette Balázs, de miután elkezdett mélyebbre ásni a szövegmögöttiben, már nem arrafelé indult, ahonnan én írtam. Ebben- dramaturgként – nekem is nagy szerepem lett volna, megértetni és mélyíteni, abba az irányba terelni a próbákat, amerre én érzem. Ezt több okból nem tettem. Egyrészt Balázs nagyon határozottnak, túl határozottnak tűnt, másrészt bíztam benne, hogy továbbra is olyan jól szavakba tudja foglalni az érzéseimet, a karakterek érzéseit, ahogy én soha nem tudnám megfogalmazni. Harmadrészt nem volt elég önbizalmam, és talán hanyag is voltam, vagy túl elfoglalt részt venni minden próbán.

5. Az író-dramaturg panaszai

A próbák második hetében nagyon megijedtem: olyan természetellenes hangnemet és játékmódot instruált Balázs a színészeknek, hogy eldöntöttem, ezentúl, akár ráérek, akár nem, bejárok a próbákra megakadályozni, hogy nagyon félremenjen a dolog. De a harmadik héten

kisimult ez a kirívás, megnyugodtam: Balázs csak azért vitte el más irányba a dolgokat, hogy utána mindaz a túlzott őrzöngés később ott legyen a szavak mögött, érzékelhetően, de láthatatlanul.

Ha saját írásomat színpadra viszi egy rendező, maximálisan bíznom kell benne, és ebben nem is hibáztam: teljes mértékben elfogadtam és hittem, amit Balázs csinál. Talán hiba részemről azt hinni, hogy bárki is meg tudja úgy rendezni a darabomat, ahogyan én elképzelem, de ezt egyáltalán nem is várom el. Három dolgot tartok fontosnak: hogy hű maradjon a szöveghez, értse a szöveget, és, hogy a végeredmény hatásos legyen. Tehát elvárom, hogy teljesen ismerje a szöveget, és mindezt úgy várom el, hogy nekem ne kelljen a szövegről beszélni. Erre való a dramaturg, aki a legértőbb olvasó, és mind a rendező, mind az író gondolatát, érzésvilágát ismeri, és aktívan tud közreműködni a próbákon. A dramaturgi munka saját írásnál nagyon kényes, és egyáltalán nem vagyok benne biztos, hogy működhet. Saját írását nem, vagy nagyon nehezen tudja magyarázni az író. A rendező, jelen esetben Balázs például jobban értette az én írásomat, felfedezte a kapcsolódásokat, értette a kapcsolatokat, úgy, ahogy én egyáltalán nem értettem akkor, mikor leírtam. Én csak éreztem, és nem értettem, amit írtam. Balázstól többet tanultam saját szövegemről, mint amit én tanítottam neki. Érzeteket tudtam volna neki mondani, de ezt sajnos nem tettem meg, félszegségből, vagy azért, mert úgy gondoltam felesleges és ő is tudja. Mindenesetre ezzel adósa vagyok mind a színészeknek, mind a rendezőnek. Összegzésképpen azt gondolom, hogy saját darab dramaturgiának lenni nem tanácsos, vagy ilyen módszerrel nem tanácsos, ahogyan én csináltam. Ha Balázssal leülünk a próbák előtt, többször, és átbeszéljük azt, amit ő gondol, amiket ő lát, és én is elmondom, megpróbálom megfogalmazni az érzéseimet, akkor talán hasznosabban teltek volna a próbák. De ez megint olyan, mint a szerelem, ha valaminek működnie kell, úgyis működik, ha nem, akkor valahol úgyis kibukik a hiba. Nem tehet erről sem Balázs, sem én.

6. Az alkotók

Nem beszéltem még a színészekről. Gábri Nikolett és Gelányi Bence, a Lány és a Fiú színészünk megmaradt a dunaszerdahelyi előadásból. Mindketten Kaposváron negyedéves színészhallgatók, akik éppen Budapesten vannak gyakorlaton. Az anyát játszó színésznő Marosvásárhelyen színészhallgató, ő nem jöhetett szóba. Ezért Budapesten, a próbák kezdete előtt Anya-szereplő válogatást tartottunk, és Pilnay Sárát, Niki és Bence kaposvári osztálytársát választottuk. A szereplőválogatáson hosszú bemelegítés után, amit Balázs vezényelt, két feladatot kellett megcsinálniuk a színészeknek: először egy zeneszámra kellett őrzöngve táncolniuk, majd a táncban kifulladásra a padlóra feküdniük, és egy rögtönzött monológot elmondaniuk az élet értelmetlenségéről. Tehát Sára maradt, és a választásunk később is, végig,

indokoltak és szerencsésnek bizonyult. Ezen kívül lett egy zeneszerzőnk: Kovácsovics Dávid, és egy látványosunk, Jeli Luca. Mindannyian, a színészek és a rendező is bérmentve és kedvből dolgoztunk. Ami a látványt illeti, nem voltak nagy lehetőségek: a Jurányiban egy szobában adtuk elő a darabot, asztali és állólámpákkal világítottuk be a teret: egy ágy, egy asztal, az asztalon két csésze, és egy rögtönzött szobanövény – ennyi volt a díszlet. A jelmezek egyszerűek (lásd a mellékelt képen), kivéve Sára megjelenése, akinek – ez még Dunaszerdahelyről jött, és Balázs ötlete volt – a teste

konkrétan rohad, tüdőrákos, és a tüdeje festéssel fekete.

7. Egyéb feladataim

Az én feladatköröm nem szűkült le a dramaturgi munkára, de volt az is: hoztam új szöveget, átírtam az anyamonológót Kárpáti Péter tanácsai szerint, illetve – mivel utolsó pillanatban kiderült, a Szerető karakterét játszó színésznő mégsem tudja vállalni a szerepet, át kellett írnom az ő részét, és beépítenem a szereplők dialógijába. Húztam is, de ezt Balázs is megtette olyan részeknél, amik nem működtek. Írtam szinopszist, ismertetőt, összeállítottam a sajtóanyagot. Balázs kérésére én voltam az asszisztens is (lett volna rá más jelentkező). Ami azt jelentette, hogy én állítottam össze a próbarendet, én voltam a terem-felelős, én intéztem el a két játszóhelyet (Jurányi, Színművészeti Egyetem), beszéltem az artjust-tal az Eminem szám miatt, kezeltem a Kryptonit facebook oldalát, eseményt csináltam az előadásoknak. Ezek mind-mind nagyon hasznos tapasztalatok, és örülök, hogy egyszer végigcsináltam őket. Voltak konfliktusok, vétettem hibákat, Balázs is. Megtanultam, hogy milyen nehéz és kellemetlen kérni, és ráadásul úgy kérni, hogy én sem tudom, milyen lesz a végeredmény. De mindent megkaptunk, különböző úton-módon, amire szüksége volt a produkciónak, és ezért nagyon hálás vagyok.

8. Az irányítás átvétele

A Jurányis bemutató után volt egy hetünk, hogy kijavítsuk a hibáinkat. Két alkalommal találkoztunk az SZFE-s előadás előtt, az első próbát beszélgetéssel kezdtük. Ezután színészek és én átvettük az irányítást, és csiszoltunk itt-ott a darabon, ebben a két napban már majdnem úgy

viselkedtem, mint egy dramaturg, csakhogy a színészek lettek a rendezők és a játszók egyszerre, és eltűnt mellőlem Balázs hangja és gondolatai. Végeredményében egy jobb előadás született, de még mindig nem gondolom, hogy a darabhoz hú lenne teljesen. Nem a színészek, nem a rendezés, valahogy az összes együtt nem lett kerek. Én sem tudom, min kéne változtatni, nem tudom, hol csúszott el, és mi csúszott el, az is lehet, hogy az írásban éppen annyi lehetőség volt, amennyit Dunaszerdahelyen megmutattunk belőle, vagy, pontosabban, a csapatban, így, együtt, ott és akkor volt a legtöbb erő, és ott és akkor hoztunk létre valami olyat, ami, talán szerencsére, de nem megismételhető.